

DALÁROK ÉS SZERENÁDOK

A nyolcvanas évek derekán országos dalosversenyt rendeztek Miskolcon. A város aranyplakettje volt a verseny első díja és ez az arany medália arra a dalos csapatra várt, melyik legkülönbül énekli a „Talpra magyar!”-t. Eljött erre a versenyre Magyarország minden valamirevaló dalárdája, énekkara, aki csak eljöhett a Kárpátoktól az Adriáig. Ott volt a híres debreceni kántus, Mácsay uram vezényletével. Ott volt a pécsi dalárda és számtalan „Acélhang”, meg a többi fantasztikus nevű daloshang. Ott volt különben a Budai Dalárda is. Mind elénekelte a zsűri előtt a „Talpra magyar!”-t. Ki szebben, ki gyöngébben. Az egyik szimplán, andalgósan énekelte; a másik cifrázta, de a zsűrinek egyik se tetszett. Langyosnak és színtelennek találta a versengő daloscsapatok énekét. Egyszerre aztán az ungvári preparandistákra került a sor. Egy ruthén paptanár, *Drohobeczky Gyula*, a későbbi kőrösi görögkatolikus püspök, volt a karnagyuk. Megadta a jelt és abban a pillanatban a fűk elkezdtek fújni a „Talpra magyar!”-t. Előbb forte piano, amely fortissimóba csapott át. Végül már dübörgött az énekük, mint a mennydörgés; csupa erő, csupa lelkesedés. A jurorok felállottak az asztal mellől.

— Ez az! — mondta az elnök csillogó szemmel. — Ezek csinálják legjobban. — És az ungvári diákok kapták az aranyplakettet.

A dalos banketten aztán a túrócs csuszánál, mikor már a bor alaposan feloldotta a nyelveket, az egyik juror megszólalt:

Drohobeczky sikere

— Mégis csak nagyszerű fajta a magyar! — mondta —. Látjátok: akad egy *Petropics* nevű szerb gyerek, aki megírja a *Talpra magyar!* Azután előkerül valahonnan egy *Huber* nevű német muzikus, aki megzenésíti. Végül jön Ungvárról egy *Drohobeczky* nevű ruthén pap, és ez interpretálja a legmagyarosabban...

Az a juror pedig, aki ezeket elmondta, *Grünwald Béla* volt. Más embert ilyesmért megverték volna a miskolciak, de Hont megye egykori vicispánjától még ezt a maliciát se vették zokon, mert keserűbb, jobb magyart igazán keveset találhattak volna akkoriban nemcsak Miskolcon, hanem az egész országban. Csupán az volt a dologban, hogy ez egyszer *Grünwald Béla* maliciája nem talált, mert igaz ugyan, hogy *Petőfi* származási gyökere szerb és német volt az apja a *Talpra magyar* megzenésítőjének: *Huber Károlynak*, *Hubay Jenő* édesapjának, de épp az az érdekes és nagyszerű, hogy a magyar levegő és az áldott magyar föld csodálatos, hatalmas asszimiláló ereje átformal és magyarrá tesz mindenkit, aki vonatkozásba kerül vele. Magyarrá teszi és új értékeket csíhol ki belőle.

Hogy mit jelent és mire képes ez az erő, arra a legfrappansabb példa a budai dalárda esete. Ez a dalárda épp úgy német volt valamikor, mint kitűnő karnagya, *Huber Károly* és ötven esztendő alatt megmagyarosította Budát.

A Budai Dalárda fiatalsága

A budai dalárda évek hosszú során úgy szerepelt a köztudatban, mint egy kedves, szeretetreméltó „jelen volt”, mely nem hiányozhatik egyetlen ünnepről, vagy nagy temetésről sem. Az újságok tudósításában épp úgy meg volt a maga állandó helye, akár csak a koronázó Mátyás-templom híres zenés miséin: *Vavrincz Mór*nak; a nagy tűzeknél *Szcerbouszky Szaniszlónak*, a híres neves tűzoltó főparancsnoknak, vagy néhai *Ráth Károly* főpolgármesternek, a király megérkezésekor a nyugati pályaudvarnál az udvari vonatra várakozó notabilitások között. Nemzedékről nemzedékre és újságolvasóról újságolvasóra öröklődtek ezek a nevek és így tanultuk megismerni a *Budai Dalárda* nevét is mi pestiek. Egyszer-mászor aztán alkalom kínálkozott rá, hogy meg is hallgassuk a Budai Dalárdát és akkor jöttünk rá, hogy milyen szépen énekel. Ma már mindannyian szeretjük és becsüljük a Budai Dalárdát. Tudjuk róla, hogy éppúgy hozzátartozik a főváros multjához és tradícióhoz,

akárcsak a tűzszer számhoz a kova meg a tapló.

Budát megmagyarosította ez a népszerű társaság, Pestet — meghódította. De hát tulajdonképpen hol és mikor kezdődött a karrierje? Kedves dolog piszkálni egy ilyen öreg jubiláns multjában, mert mi tagadás, a *Budai Dalárda az idén tapossa hetvenedik születésnapját*. Kedves dolog kotorászni a régi emlékek, a fakult írások között, betűgetni hervadt koszorúk szalagjainak aranyos írását. Kutatás közben rájön az ember, hogy a Budai Dalárda épp úgy fiatalítja magát, mint valami vénülő dáma, mert tulajdonképpen nem is hetven, hanem nyolcvan éves, mert emlékei egészen 1855-ig nyúlnak vissza. A Budai Dalárda a Bach-korszakban született. Összeállott 8—10 budai német fiatalember — köztük hat diák, a budai technikai iskola hallgatója. — és esténként budai vendéglőkben kottából énekeltek. A budai dalnokok csapata egyre nőtt és vasárnap meg ünnepnapokon a Fácánban hangversenyeznek — persze németül — a polgárság pedig nagy gyönyörűséggel hallgatja őket. Ha olykor kedvük szottyan: szerenádokat adnak illatos májusi éjszakákon szép kisasszonyok ablaka alatt. Két évvel később már a templomban helyettesítik a kórust. Három évvel később már harmincan vannak a dalosok, akik olykor titokban rágyújtanak egy-egy magyar nótára is és felvetődik a gondolat, hogy egyesületté kellene alakulniok, mert a policáj már nagyon gyanus szemmel nézi, hogy folyton más és más vendéglőbe jönnek össze esténként, mintha konspirálni akarnának és — énekelnek. 1864-ben aztán hosszas utánjárásra a helytartó tanács megengedi, hogy egyesületet alapítsanak. Csupán azt kötötte ki a helytartó tanács, hogy *Paulovics László* polgármester garanciát vállaljon az egyesület elnökeért.

Igy alakul meg az *Ofner Sänger Chor* mert ez volt a neve a dalos csapatnak és csak a következő esztendőben *Madarassy Pál* buzgólkodására magyarosítja meg a nevét Budai Dalárdává. A névmagyarosításával megkezdődött az egész dalos csapat megmagyarosodása, ami nagy felfordulást, válságot idézett fel az egyesületben. Viták és zavarok támadtak; a német párt kilépett az egyesületből. Mikor aztán elcsitultak az ellentétek és lehiggadtak a kedélyek: a megmagyarosodott dalárda megjelent a nyilvánosság előtt is és elénekelte a Himnuszt. Azóta egyik sikert a másik után vívja ki. Énekel *Liszt Ferenc* előtt, énekel a koronázás alkalmával a király előtt és szeretettel gondol vissza arra, hogy hatvan esztendővel ezelőtt a gyermek *Hubay Jenő*, a Budai Dalárda egyik hangversenyén mutatta be először nyilvánosan művészetét. Végül pedig idehaza is, külföldön is megnyert néhány első díjat; az igaz viszont, hogy korunk legrekedtebb embere: *Ripka Ferenc* nyugalmazott főpolgármester volt a dalárda elnöke és kabalája.

A Vidámság Társulata

Ezek az idők, ezek a sikerek mind-mind nagyszerű, kedves emlékek. De a Budai Dalárda mégis a magyar nyelvért, a magyar dalért folytatott küzdelmére a legbüszkébb. 1869-ben határozzák el a dalosok, hogy ezután csak magyar szöveggel énekelnek. Fontos elhatározás volt ez, mert népszerűségét tette vele kockára a Budai Dalárda. A budai spieszek, a német polgárok, kiknek jórésze még magyarul sem tudott: sehogysem akart belenyugodni abba, hogy őket most megmagyarosítsák. Egyszerűen bojkottálták a dalárdát és a bojkott évekig tartott. A dolog vége mégis az lett, hogy Buda megmagyarosodott, és ebben nagy része volt a dalárdának is. Persze, ma már a Budai Dalárda is más, mint volt valamikor. Az öregek, akik egykor fiatalok voltak és „együtt fújták” a többiekkel, lassacskán itthagyták a dalárdát és elmentek egy más világba, ahol az angyalok énekelnek. Egyébként a Budai Dalárdának ma holnap csak a neve lesz budai, mert a tagjai között egyre több a pesti. Az idő kikezdi még a tradíciót is.

De ha már a dalárda jubileumánál tartunk, el kell árulnunk azt a titkot, hogy nem a *Budai Dalárda* a legrégebb dalárda Pesten

hanem az, amelyik egy zenekedvelő kereskedő, bizonyos *Hirsch Adolf* nevű buzgalmából éppen száz esztendővel ezelőtt, 1834-ben született meg. Ezt a dalárdát *Vidámság Társulatának* hívták. Pesti fiatal orvosok és kereskedők voltak a tagjai és a Vadászkerületben, később pedig a Magyar Király nagytermében hangversenyezgettek két esztendőn keresztül: egészen addig, amíg össze nem különböztek. Mert ezek a dalárdisták, ha nem énekelnek, vagy nem isznak, akkor mindig veszekszenek. Rá tíz esztendőre megszületett a másik dalárda. Ennek *Budapesti Dalárda* volt a neve és nyáron a Szép Juhásznánál vagy a Zugligetben, télen pedig a nádorutcai Tigris szállodában tartotta hangversenyeit. Mit tesz Isten, ez se bírta két esztendőnél tovább. Éppen azért, hogyha a Budai Dalárda az idén megembereli magát és megünnepeli, hogy hetven esztendő lett, megérdemli, hogy Budapest hosszú életet kívánjon neki a születésnapjára.

Pásztor Mihály